

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Γραμματικές ικανότητες παιδιών στο φάσμα του αυτισμού: αντωνυμίες και γένος.

TITLE: Grammatical abilities of children with Autistic Spectrum Disorders: pronouns and gender.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: Μαγκούνη Χάιδω
Τσιτιρώκη Αλίκη

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Αρχόντω Τερζή

Πάτρα 2010

Πίνακας Περιεχομένων

Σελίδες

Ευχαριστίες	3
Περίληψη.....	4-6
1.Εισαγωγή.....	7-11
1.1. Αυτισμός και προσωπικές αντωνυμίες	7-8
1.2. Αυτισμός και θεωρία του νου	8-9
1.3. Θεωρία των συναφών σχέσεων.....	9-10
1.4. Οι προσωπικές αντωνυμίες στην Ελληνική γλώσσα	10-11
2.Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας	12-21
2.1. Μελέτες στην Ελληνική	19-21
3.Σκοπός της εργασίας	22
4.Μεθοδολογία	23-31
4.1. Ερευνητικός σχεδιασμός	23-24
4.2.Πιλοτική έρευνα	25-26
4.3.Δείγμα.....	26-27
4.4. Όργανα μέτρησης	28
4.5. Διαδικασία μέτρησης	29-30
4.5.1 Αξιολόγηση προσωπικών αντωνυμιών.....	29-30
4.5.2Αξιολόγηση μορφολογίας γένους	30
4.6. Ποσοτική ανάλυση δεδομένων	31
5.Αποτελέσματα	32-34
6.Συζήτηση Αποτελεσμάτων.....	35-36
7.Περιορισμοί/Συστάσεις	37-38
8.Βιβλιογραφία	39-41
9.Παράρτημα	42-74

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά την κ. Αρχόντω Τερζή για την εύρεση αυτού του ιδιαίτερου θέματος της πτυχιακής εργασίας και για τις σημαντικές οδηγίες που μας έδινε καθ' όλη την διάρκεια διεκπεραίωσης αυτής της έρευνας.

Επίσης, ευχαριστούμε τα μέλη της επιτροπής, κ. Α. Κωτσοπούλου και την κ. Σ. Γεωργοπούλου για τη συμμετοχή τους στην παρουσίαση της πτυχιακής εργασίας.

Τέλος, ευχαριστούμε πολύ τον κ. Ι.Βογινδρούκα, την κ. Χ.Γαβριηλίδου και την κ. Ε.Σδούκου για την βοήθεια εύρεσης του πληθυσμού ατόμων στο φάσμα του αυτισμού.

Περίληψη

Οι λιγοστές έρευνες που έχουν αξιολογήσει τις γραμματικές ικανότητες παιδιών στο φάσμα του αυτισμού έχουν βρει ότι διάφορες λειτουργικές κατηγορίες, καθώς και η μορφολογία του χρόνου του ρήματος, τόσο στον αυθόρμητο λόγο όσο και σε πειράματα (Roberts et al, 2004, Kjelgaard & Tager-Flusberg, 2001, Churchill, 1972) εμφανίζουν ελλείμματα. Χρειάζεται όμως περισσότερη μελέτη για να απαντηθεί με σιγουριά αν τα γλωσσικά ελλείμματα του αυτισμού είναι συνέπεια της διαταραγμένης πραγματολογίας των ατόμων με αυτισμό ή πρόκειται για μορφοσυντακτικά ελλείμματα.

Η παρούσα μελέτη χρησιμοποίησε δύο πειραματικούς ελέγχους με σκοπό να διερευνήσει τις γραμματικές γνώσεις ατόμων με ήπιο αυτισμό (Asperger). Ως πρώτος στόχος τέθηκε η εξέταση της κατανόησης και της παραγωγής των προσωπικών αντωνυμιών σε όλα τα πρόσωπα του ενικού και πληθυντικού αριθμού. Δεύτερο στόχο της έρευνας αποτέλεσε η εξέταση της κατανόησης και παραγωγής των προσωπικών αντωνυμιών στα τρία γραμματικά γένη του τρίτου προσώπου των αντωνυμιών ενικού και πληθυντικού. Σχεδιάστηκε από ένα πρωτόκολλο αξιολόγησης (διαδικασία επιλογή εικόνων) για τον κάθε στόχο.

Τα δεδομένα της μελέτης αντλήθηκαν από δύο ομάδες πέντε ατόμων, την ομάδα των ατόμων με Asperger και την ομάδα ελέγχου. Βρέθηκε ότι τα παιδιά με σύνδρομο Asperger δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κατανόηση και την παραγωγή του προσώπου των προσωπικών αντωνυμιών. Το σημείο που παρουσιάστηκε απόκλιση από την ομάδα ελέγχου ήταν ως προς την παραγωγή και την κατανόηση του γένους των προσωπικών αντωνυμιών. Η απόκλιση εμφανίστηκε τόσο στο πείραμα που αξιολογούσε την γλωσσική συμπεριφορά ως προς το πρόσωπο των αντωνυμιών όσο και στο πείραμα που αξιολογούσε το γένος. Στον αντίποδα, όλα τα παιδιά της ομάδας ελέγχου παρουσίασαν απόδοση

οροφής, όπως αναμενόταν από παιδιά αυτών των ηλικιών με τυπική γλωσσική ανάπτυξη.

Θεωρούμε ότι περαιτέρω μελέτη του θέματος θα πρέπει να εστιάσει με λεπτομέρεια στο μορφοσυντακτικό χαρακτηριστικό του γένους.

Abstract

The available research that has evaluated the grammatical abilities of children with autistic spectrum disorders has found that various functional categories, as well as tense morphology on the verb, is not intact in both, spontaneous speech production and experimental tasks (Roberts et al, 2004, Kjelgaard & Tager-Flusberg, 2001, Churchill 1972). Researchers still have not managed to answer whether these deficits in autistic spectrum disorder are a consequence of the much studied pragmatic disorders or constitute clear morphosyntactic deficits.

This small scale study aimed to contribute to this gap by investigating two areas of the grammar of individuals with mild autism (Asperger): comprehension and production of the person of personal pronouns, both singular and plural, and comprehension and production of gender of the third person, both singular and plural as well. A picture-matching task was designed for each of the two areas of investigation.

The participants of the study consisted of two groups: 5 children with Asperger and a control group of 5 typically developing children. It was found that children with Asperger syndrome do not have difficulties in comprehension and production of the person of personal pronouns as grammatical phenomenon. However, problems were detected with respect to the gender of third person pronouns (the pronouns that distinguish three genders in Greek) in both comprehension and production, and in both, the evaluation of person and the evaluation of gender tasks. On the other hand, all children of the control group manifested ceiling performance, as it was expected of children of this age with typical language development.

We suggest that further research on these issues should focus in detail on the morphosyntactic feature of gender.

1. Εισαγωγή

Ο *αυτισμός* αποτελεί νευροαναπτυξιακή διαταραχή μη καθορισμένης αιτιολογίας και επηρεάζει την ικανότητα του ατόμου να επικοινωνεί και να λειτουργεί κοινωνικά. Άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού, παρουσιάζουν αποκλίνουσες πραγματολογικές ικανότητες και δυνατότητες συνομιλίας. Πρόσφατες έρευνες αναφέρουν ότι ένας σημαντικός αριθμός παιδιών με αυτισμό παρουσιάζει και γραμματικές αποκλίσεις, όπως είναι η παράλειψη των λειτουργικών κατηγοριών και προβλήματα με τη μορφολογία του χρόνου του ρήματος, τόσο στον αυθόρμητο λόγο όσο και σε πειραματικά αποτελέσματα (Roberts et al, 2004, Kjelgaard & Tager-Flusberg, 2001, Churchill,1972).

Κατά τους Eigsti & Shapiro (2003) οι διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού διακρίνονται από καθυστερήσεις και ελλείμματα στην γλώσσα και την επικοινωνία, από διαταραχές στην κοινωνική αλληλεπίδραση και την παρουσία επαναλαμβανόμενων και στερεοτυπημένων ενδιαφερόντων και συμπεριφορών.

Επιπλέον, έρευνες έδειξαν ότι τα παιδιά με αυτισμό εμφανίζουν χειρότερη απόδοση από τα φυσιολογικά αναπτυσσόμενα στη χρήση των αυτοπαθών αντωνυμιών (Perovic et al, 2007). Στόχος αυτής της μελέτης είναι ν' αναλυθεί η συμπεριφορά ατόμων με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger στην χρήση και την παραγωγή των προσωπικών αντωνυμιών.

1.1. Αυτισμός και προσωπικές αντωνυμίες

Σύμφωνα με τους Sigman&Capps (1997), τα άτομα με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger, ακολουθούν την ίδια αναπτυξιακή πορεία, στο συντακτικό τομέα, όπως και τα άτομα με τυπική ανάπτυξη. Παρουσιάζουν διαφορές ως προς τον

ρυθμό ανάπτυξης, αλλά οι συντακτικές δομές κατακτώνται με την ίδια σειρά, όπως και στα παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη.

Αξιίζει να αναφερθεί, ότι έχει παρατηρηθεί σε ομιλούντα άτομα με αυτισμό ένας περιορισμός ως προς το πλήθος των δομών που χρησιμοποιούνται, κυρίως αναφορικά με μη λειτουργικές λέξεις – άρθρα, προθέσεις, αντωνυμίες. Αυτή η μορφή, θυμίζει αρκετά τον τηλεγραφικό τρόπο ομιλίας των παιδιών, γεγονός το οποίο ενδεχομένως οφείλεται στην υπερβολική χρήση επαναλαμβανόμενων και στερεοτυπικών γλωσσικών εκφράσεων από τα άτομα με αυτισμό (Frith & Harpe, 1999).

Επιπρόσθετα, τα άτομα με αυτισμό είναι ικανά να διακρίνουν λεπτές συντακτικές δομές - ενικός και πληθυντικός αριθμός (Frith & Harpe, 1999). Παράλληλα, μια σημαντική γλωσσική ιδιομορφία στα άτομα με αυτισμό είναι η αντιστροφή των προσωπικών αντωνυμιών, όταν πρόκειται να μιλήσουν για τον εαυτό τους ή για κάποιον τρίτο συνομιλητή.

Αυτό το φαινόμενο, έχει απασχολήσει έντονα τους ερευνητές, καθώς υπάρχει διαφωνία σχετικά με το κατά πόσο όντως πρόκειται για πραγματολογική διαταραχή (Frith & Harpe, 1999) ή πρόκειται για σύγχυση ταυτότητας των ατόμων με αυτισμό.

Η μεγαλύτερη μερίδα ερευνητών καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι τα παιδιά με αυτισμό χρησιμοποιούν σωστά τα ονόματα για να αναφερθούν σε τρίτους, αλλά δυσκολεύονται στην αντικατάστασή τους με αντωνυμίες όπως τα παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη. Ακόμη, αναφέρεται πως αυτή η ιδιομορφία οφείλεται σε δυσκολία επικοινωνιακής φύσης και μη κατανόησης της χρήσης των αντωνυμιών, στους διακριτούς ρόλους στη συνομιλία και την αδυναμία των ατόμων αυτών να μοιραστούν το ίδιο κοινωνικό πλαίσιο (Mc Tear & Ramsden, 1992).

1.2. Αυτισμός και θεωρία του νου

Η θεωρία του νου (theory of mind) αποτελεί μια ψυχολογική θεωρία, μέσω της οποίας έγινε προσπάθεια να εξηγηθούν τα τρία βασικά ελλείμματα που χαρακτηρίζουν την διαταραχή του αυτισμού.

Σύμφωνα με τους Frith & Happé (1999), τα άτομα με αυτισμό λόγω του ελλείμματος στο νευρο-γνωστικό μηχανισμό, αδυνατούν να αποδώσουν νοητικές καταστάσεις στον εαυτό τους, αλλά και σε τρίτα πρόσωπα.

Τα άτομα με φυσιολογική ανάπτυξη, σύμφωνα με τη θεωρία του νου, καθίστανται ικανά κατά τη συνομιλία να κατανοήσουν τα όσα λέγονται και μέσω της υπόθεσης των προθέσεων του εκάστοτε συνομιλητή. Σε μια συζήτηση επομένως δύο ατόμων, είναι πιο σημαντικά όσα υπονοούνται παρά όσα πραγματικά λέγονται.

Ο αυτισμός αποτελεί μια αναπτυξιακή διαταραχή με νευρολογικό υπόβαθρο. Τα άτομα με αυτισμό εμφανίζουν ελλείμματα στην επικοινωνία και την φαντασία, καθώς και περιορισμένο ενδιαφέρον για ελάχιστες δραστηριότητες. Ένα ενδιαφέρον έλλειμμα είναι ότι δεν έχουν συμβολικό παιχνίδι (Wulff, 1985), γεγονός που οδηγεί στην υπόθεση πως τα άτομα αυτά, δεν έχουν την ικανότητα δημιουργίας μετά-αναπαραστάσεων οι οποίες είναι χρήσιμες και για την κατανόηση των προθέσεων του συνομιλητή, αλλά και για την συμμετοχή σε διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια.

Θα πρέπει να αναφερθεί, ότι και σε άτομα με σύνδρομο Asperger, εμφανίζουν προβλήματα στον τομέα των μετά-αναπαραστάσεων, αν και πρόκειται για άτομα υψηλής λειτουργικότητας. Αν και τα παιδιά αυτά, εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις στη γραπτή επικοινωνία από ότι στη λεκτική επικοινωνία, παρόλα αυτά, δυσκολεύονται στην κατανόηση κοινωνικών κανόνων και επικοινωνιακών προθέσεων (Happé 1994).

1.3. Θεωρία των συναφών σχέσεων (Switch Reference Theory)

Η θεωρία του νου αποτελεί μια δεύτερη θεωρία που επιχειρεί να δώσει εξήγηση σε ορισμένες συμπεριφορές που διέπουν την διαταραχή του αυτισμού. Η θεωρία

των συναφών σχέσεων έρχεται να επιλύσει ζητήματα και ερωτήματα που η θεωρία του νου δεν απαντά, όπως για παράδειγμα η αδυναμία των ατόμων με αυτισμό να απομνημονεύσουν και να διηγηθούν ιστορίες, να επεξεργαστούν λεπτομέρειες μιας ιστορίας ή μιας εικόνας, να συνδέσουν τα συμφραζόμενα και να εξάγουν ένα συμπέρασμα.

Σύμφωνα με τη Frith (1991), ένας ομαλός τρόπος επεξεργασίας πληροφοριών, είναι η δόμηση υψηλότερου επιπέδου γνώσεων έπειτα από την πρόσληψη κάποιων πληροφοριών, γνώσεις κεντρικής συνοχής (Harpe, 1994). Με βάση αυτό το μηχανισμό, το άτομο θα αναλύσει τις πληροφορίες λεπτομερώς, θα κρίνει τα συμφραζόμενα και θα επιλέξει είτε τον τρόπο συμπεριφοράς στο εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο, είτε τη δόμηση της λεκτικής του επικοινωνίας.

Διαμορφώνεται, δηλαδή το γενικότερο πλαίσιο και οργανώνεται η κατανόηση και η ανταπόκριση σε διάφορες καταστάσεις. Από έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε άτομα με αυτισμό, οι Frith & Harpe (1999) εντόπισαν πως τα άτομα με αυτισμό έχουν πολύ καλές ικανότητες αποκωδικοποίησης μεμονωμένων λέξεων, αλλά δεν μπορούν να ενσωματώσουν το περιεχόμενο κατά μήκος μια πρότασης.

Τέλος, έρευνες των Hermelin & O' Connor (1967), έδειξαν ότι τα άτομα με αυτισμό δεν μπορούν να συγκρατήσουν πληροφορίες οι οποίες συσχετίζονται σημασιολογικά ή γραμματικά, ενώ συγκρατούν μεγάλο όγκο μεμονωμένων πληροφοριών σε αντίθεση με τα παιδιά φυσιολογικής ανάπτυξης. Όλα τα παραπάνω, υποστηρίχθηκε ότι οφείλονται σε αδυναμία στην κεντρική συνοχή, η οποία είναι υπεύθυνη για την φτωχή ικανότητα των ατόμων σε γλωσσικές διαταραχές (Volkmar, 1997).

1.4. Οι Προσωπικές Ανωνυμίες στην Ελληνική Γλώσσα

Οι λέξεις που παίρνουν τη θέση των ονομάτων – ουσιαστικών και επιθέτων, λέγονται ανωνυμίες. Σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη (1992:129), οι

αντωνυμίες είναι οχτώ ειδών, προσωπικές, κτητικές, αυτοπαθείς, οριστικές, δεικτικές, αναφορικές, ερωτηματικές, αόριστες.

Οι προσωπικές αντωνυμίες, δηλώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου: *εγώ, εσύ, αυτός*, στον ενικό και *εμείς, εσείς, αυτοί*, στον πληθυντικό αριθμό.

Το πρώτο πρόσωπο αναφέρεται στον ομιλητή, το δεύτερο αναφέρεται στον ακροατή και το τρίτο πρόσωπο αναφέρεται σε κάποιον τρίτο για τον οποίο γίνεται λόγος. Οι προσωπικές αντωνυμίες δεν κλίνονται. Εξάιρεση αποτελεί η τριτοπρόσωπη αντωνυμία, η οποία κλίνεται στα τρία γένη, *αυτός – αυτή – αυτό* και *αυτοί – αυτές – αυτά*, όπως τα επίθετα. (Τριανταφυλλίδης, 1992:192).

Τα γένη στην ελληνική γλώσσα, είναι τρία – αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο. Στη γραμματική διαχωρίζουμε το γένος:

α) από την κατάληξη της ονομαστικής ενικού, *ο* νικητής (αρσενικό), *η* βρύση (θηλυκό), *το* παιδί (ουδέτερο).

β) από το άρθρο, *ο* (αρσενικό), *η* (θηλυκό), *το* (ουδέτερο)

(Τριανταφυλλίδης, 1992)

2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Σε μια έρευνα των Girouard, Ricard & Decarie (1992), μελετήθηκε η κατάκτηση των προσωπικών αντωνυμιών σε δώδεκα γαλλόφωνα και αγγλόφωνα παιδιά. Η έρευνα ξεκίνησε όταν τα παιδιά ήταν σε ηλικία 1.6 ετών και συνεχίστηκε μέχρι την ολοκλήρωση της κατάκτησης των προσωπικών αντωνυμιών. Διατυπώθηκαν τρία ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο του ομιλητή, του προσώπου και του ονόματος σχετικά με την χρήση των αντωνυμιών.

Τα αποτελέσματα κατά κύριο λόγο, έδειξαν δυσκολίες στις προσωπικές αντωνυμίες γεγονός που αποδεικνύει πως δεν είναι σπάνιο φαινόμενο μεταξύ παιδιών, όταν αναφέρονται σε αφηρημένο πλαίσιο. Το ενδιαφέρον των ερευνητών στράφηκε στις προσωπικές αντωνυμίες, καθώς έχουν μη σταθερές αναφορές.

Οι αντωνυμίες εξετάστηκαν, με βάση τρεις παραμέτρους:

α) Κατά πόσο τα παιδιά επηρεάζονται από την έναρξη της φράσης (σχέση υποκειμένου με τα άλλα στοιχεία).

β) Η επιρροή από την αλλαγή του ομιλητή στην χρήση και κατανόηση της αντωνυμίας. Έρευνες υποστηρίζουν ότι τα παιδιά αγνοούν τον ρόλο των προσωπικών αντωνυμιών και τις αντιμετωπίζουν ως πραγματικά ονόματα.

γ) Η τρίτη υπόθεση, προτάθηκε από τον Charney (1980), ο οποίος δηλώνει πως τα παιδιά συμμετέχουν σε διαλόγους, στους οποίους μαθαίνουν να χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο αντωνυμίες που αναφέρονται στον εαυτό τους παρά σε τρίτους. Αυτό υποστηρίχθηκε και από άλλους ερευνητές (Strayer, 1977, Macnamara, 1982, Loveland, 1984, Legerstee & Feider, 1986).

Η προγενέστερη χρήση του πρώτου προσώπου συγκριτικά με το δεύτερο πρόσωπο, φαίνεται να είναι γενικευμένη, καθώς έρευνες σε παιδιά με αγγλική

μητρική γλώσσα και σε παιδιά με μητρική γαλλική γλώσσα συγκλίνουν στην παραπάνω εκδοχή.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν υποθέσεις, ότι η κατανόηση και παραγωγή των προσωπικών αντωνυμιών, μεταβάλλεται όταν τα παιδιά βρίσκονται σε μη καθορισμένο περιβάλλον συζήτησης (Charney, 1980; Sharpless, 1974).

Από την παρούσα μελέτη, η οποία μελέτησε παιδιά τυπικής ανάπτυξης, προέκυψε, σχετικά με την κατάκτηση των προσωπικών αντωνυμιών, ότι υπάρχουν τρία βήματα:

- 1) Και οι τρεις αντωνυμίες ενικού αριθμού κατανοούνται σε ίδιο χρόνο (σε ηλικία περίπου 2.6 ετών).
- 2) Εμφανίζεται στην ομιλία των παιδιών πρώτα το 1ο πρόσωπο ενικού.
- 3) Τελευταία στην ομιλία εμφανίζονται το 2ο και 3ο πρόσωπο ενικού.

Αυτή η διαδοχική σειρά κατάκτησης, παρατηρήθηκε και στις δύο γλωσσικές ομάδες και στα δύο φύλα. Αυτά τα αποτελέσματα αποδεικνύουν πως υπάρχει ένας υποβόσκων αναπτυξιακός μηχανισμός για την κατάκτηση των αντωνυμιών.

Σε αντίθεση, τα αποτελέσματα που προέκυψαν όταν τα παιδιά ήταν αόριστοι ακροατές, βρέθηκε μια διαφορά μεταξύ των αγγλόφωνων παιδιών, τα οποία κατανοούσαν τις τρεις αντωνυμίες, ενώ τα γαλλόφωνα παιδιά εμφάνισαν καθυστέρηση στην κατανόηση του 3ο προσώπου. Αυτό, ίσως εξηγείται λόγω της πολυπλοκότητας της γαλλικής γλώσσας στο επίπεδο των αντωνυμιών. Με αυτό ασχολήθηκαν και οι Dale & Thoreson (1993), οι οποίοι προσπάθησαν να εξηγήσουν πώς η αυξημένη σημασιολογική πολυπλοκότητα, επηρεάζει την επίδοση των παιδιών στις αντωνυμίες. Αυτά τα αποτελέσματα, έρχονται σε συμφωνία με αυτά των Oshima, Takane & Oram (1991), που υποστηρίζουν ότι η δυσκολία είναι κοινή μεταξύ των παιδιών, όταν μαθαίνουν το 2ο και 3ο πρόσωπο.

Συμπερασματικά, αυτό που προτείνει η παρούσα έρευνα, είναι ότι τα παιδιά είναι σε θέση να κατανοήσουν και να παράγουν επιτυχώς προσωπικές

αντωνυμίες όταν μπορούν να κατανοήσουν σε ποιόν αναφέρονται και το πλαίσιο στο οποίο αναφέρονται.

Η δεύτερη έρευνα, της Moore (1997), ήρθε να προεκτείνει παλαιότερα ευρήματα και ανέλυσε τα λάθη στο 3ο πρόσωπο από παιδιά με και χωρίς γλωσσική διαταραχή. Δημιούργησε διάφορα σχήματα ανάλογα με τις δυσκολίες που εντόπισε. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή παρήγαγαν περισσότερα λάθη στο 3ο πρόσωπο συγκριτικά με τους συνομηλίκους, αλλά δεν κάνουν περισσότερα λάθη από τα παιδιά με ίδιο μέσο μήκος εκφωνήματος.

Στόχοι της έρευνας ήταν να κατανοήσουν οι αναγνώστες, πώς τα παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή παράγουν το 3ο πρόσωπο, σε σχέση με τους συνομηλίκους, να βρεθούν οι πιο κοινοί τύποι λαθών παιδιών με ειδική γλωσσική διαταραχή, συγκριτικά με παιδιά με ίδιο μέσο μήκος εκφωνήματος και να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα με βάση 2 θεωρίες, της τυπικής γλωσσικής ανάπτυξης και της ειδικής γλωσσικής διαταραχής.

Όπως ήδη αναφέρθηκε και στην προηγούμενη έρευνα, οι αντωνυμίες είναι ιδιαίτερα δύσκολες για τα παιδιά, καθώς συνεχώς διαφοροποιούνται με βάση τα διαφορετικά περιεχόμενα, το φύλο και τον αριθμό των ατόμων στα οποία αναφέρεται καθένας, ανάλογα τον ομιλητή αλλά και με βάση το γραμματικό ρόλο που έχει κάθε αντωνυμία στην πρόταση. Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζει κανείς, τον τύπο των λαθών που πραγματοποιούνται και να συγκριθούν με την συμπεριφορά παιδιών με τυπική γλωσσική ανάπτυξη.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες που συγκρίνουν την χρήση του 3ου προσώπου ενικού, σε παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή και σε άτομα με τυπική γλωσσική ανάπτυξη (Loeb & Leonard, 1991, Moore ,1995, Wexler, Schutee & Rice, 1998). Το 1991, οι Loeb & Leonard, ανέφεραν ότι τα λάθη στο 3ο πρόσωπο ήταν πιο κοντά σε συνομηλίκους με ειδική γλωσσική διαταραχή παρά σε παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη, αλλά με ίδιο μέσο μήκος εκφωνήματος.

Παρόλα αυτά, η Moore (1995), ανέφερε ότι τα παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή, δεν εμφάνισαν περισσότερα προβλήματα με το 3ο πρόσωπο σε σχέση με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους. Μια πιο πρόσφατη έρευνα, των Wexler et al. (1998), ανέφερε παρόμοια αποτελέσματα με αυτά των Loeb & Leonard (1991), όπως αναφέρονται παραπάνω. Είναι σημαντικό να γίνει μια σύντομη αναφορά στις δύο θεωρίες που χρησιμοποιήθηκαν από τη Moore (1995), για την ανάλυση του τύπου των λαθών, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Σύμφωνα με τη θεωρία Pronoun Paradigm Building Hypothesis, (Dell 1986), δημιουργήθηκε ένα μοντέλο για παιδιά με τυπική ανάπτυξη. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, η εκμαίευση λέξεων από την αντωνυμία – παράδειγμα, δεν καθοδηγείται μόνο από γραμματικά χαρακτηριστικά, αλλά και από τη φωνολογική δομή της αντωνυμίας.

Παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τις αντωνυμίες είναι:

- α) Το μήκος του τύπου.
- β) Ο αριθμός των λέξεων που αντιστοιχούν σε κάθε παράδειγμα.
- γ) Η φωνολογική δομή της ίδιας της λέξης.

Η δεύτερη θεωρία που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των λαθών, είναι η υπόθεση της επιφάνειας (surface hypothesis).

Η θεωρία αυτή αναπτύχθηκε από το Leonard (1989). Προσφέρει μια εξήγηση, βασιζόμενη στις γλωσσικές διαταραχές και στο προφίλ των ατόμων με ειδική γλωσσική διαταραχή. Αυτό το προφίλ περιλαμβάνει σοβαρά ελλείμματα στη περιοχή του λεξιλογίου και της σύνταξης, αλλά πιο σοβαρά προβλήματα στη γραμματική και τη μορφολογία, όπως για παράδειγμα, στους παρελθοντικούς χρόνους. Αναφέρεται ότι οι μορφολογικοί τύποι με μικρότερη διάρκεια από τις γύρω συλλαβές και οι λιγότερο τονισμένες μονάδες, είναι ιδιαίτερα προβληματικές. Αυτές, οι μη τονισμένες γραμματικές μονάδες με μικρή

διάρκεια, ίσως είναι δύσκολο να κατανοηθούν από άτομα με ειδική γλωσσική διαταραχή.

Έτσι, με βάση αυτή την θεωρία έγινε προσπάθεια να εξηγηθούν οι τύποι λαθών σε πληθυσμό με ειδική γλωσσική διαταραχή.

Οι Rispoli (1994) & (1998) και η Moore (1995), βρήκαν συναφή αποτελέσματα σχετικά με τις προσωπικές αντωνυμίες σε παιδιά με τυπική ανάπτυξη και σε παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή. Πιο συγκεκριμένα, παρατήρησαν, τις αντικαταστάσεις των αντωνυμιών «*her και she*» με μεγαλύτερη συχνότητα από το «*him και he*». Επίσης, η αντικατάσταση «*they και them*» δεν ήταν τόσο συχνή. Αυτό το συμπέρασμα, βασιζόμενοι στη θεωρία του Leonard (1989) σχετικά με την υπόθεση της επιφάνειας, όπως αυτή αναλύθηκε παραπάνω, φαίνονται λογικά τα λάθη στα μικρά φωνολογικού μήκους τεμάχια (*her/him*) και όχι στις μεγαλύτερες λέξεις (*they*), αφού όπως αναφέρει ο Leonard, οι φωνολογικοί τύποι με μικρότερη διάρκεια και οι λιγότερο τονισμένες λέξεις, είναι ιδιαίτερα προβληματικές.

Οι δύο στόχοι της έρευνας ήταν να συγκριθεί η κατάκτηση του 3ου προσώπου σε παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή και σε παιδιά με τυπική ανάπτυξη και να εντοπιστεί η φύση των λαθών στις προσωπικές αντωνυμίες, ώστε να μπορεί να συγκριθεί η χρήση τους στις δύο ομάδες.

Έπειτα από τη σύγκριση των αντωνυμιών, προέκυψε ότι παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή έκαναν περισσότερα λάθη στις προσωπικές αντωνυμίες από τους συνομηλίκους, αλλά όχι περισσότερα από τα παιδιά με ίδιο μέσο μήκος εκφωνήματος. Τα αποτελέσματα ήταν κοινά, ανεξάρτητα το φύλο. Το πιο συχνό λάθος που συνέβαινε στον πληθυσμό με ειδική γλωσσική διαταραχή και στα άτομα με ίδιο μέσο μήκος εκφωνήματος, αλλά όχι και στους συνομηλίκους ήταν η συχνότερη αντικατάσταση του *she* από το *her* παρά του *he* από το *him*.

Η παρούσα έρευνα, αποτέλεσε επέκταση της Moore, 1995 και τα αποτελέσματα ήρθαν σε αντίθεση με προηγούμενα ευρήματα, άλλων ερευνητών

που υποστήριξαν ότι τα παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή είχαν χαμηλότερη επίδοση στο 3ο πρόσωπο σε σχέση με παιδιά σε ίδιο γλωσσικό επίπεδο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, δεν υποστηρίζουν ότι παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή έχουν ασυνήθιστη αδυναμία στον τομέα των αντωνυμιών.

Είναι εμφανές, ότι τα παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή, έχουν περισσότερα προβλήματα από τους συνομηλίκους, αλλά όχι περισσότερα από παιδιά με ίδιο γλωσσικό επίπεδο.

Οι Roberts, Rice & Flusberg (2004), προσπάθησαν να προσδιορίσουν μια ομάδα παιδιών με αυτισμό που παρουσίασε ένα γλωσσικό προφίλ παρόμοιο με αυτό που βρέθηκε σε παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (Ε.Γ.Δ.). Σκοπός των ερευνητών ήταν να αποσπάσουν την μορφολογία του τρίτου προσώπου του ρήματος και του αορίστου. Σε αυτή την έρευνα αναφέρεται πως η δυσκολία με την επανάληψη ψευδολέξεων σε συνδυασμό με την αποτυχία παραγωγής γραμματικών μορφημάτων, (ανώμαλα ρήματα-καταλήξεις ρημάτων 3ου προσώπου-καταλήξεις αορίστου) στην καθημερινή συνδιαλλαγή (Rice et al, 1995) αποτελούν κριτήρια που οδήγησαν τους ερευνητές να εξετάσουν αν πράγματι τα ελλείμματα στον χαρακτηρισμό του χρόνου παιδιών με αυτισμό παρουσιάζουν ομοιότητες με τα παιδιά που εντάσσονται στην ομάδα της Ειδικής Γλωσσικής Διαταραχής.

Συμπεριλήφθηκε ένας μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων, όπου και διαιρέθηκε σε τρεις ομάδες σύμφωνα με τη απόδοση τους σε επίσημα τεστ αξιολόγησης που χορηγήθηκαν. Η 1^η ομάδα ονομάστηκε «κανονική», γιατί παρουσίασε καλύτερη απόδοση. Η επόμενη ομάδα πήρε την ονομασία: «διαχωριστική», λόγω του ότι είχε την αμέσως καλύτερη απόδοση και η 3^η και τελευταία ομάδα ονομάστηκε «εξασθετισμένη», εξαιτίας των σημαντικών αποκλίσεων που εμφάνισε συγκριτικά με τις άλλες υποομάδες. Σημαντικό είναι να αναφερθεί, πως ο έλεγχος για τις γραμματικές μορφές του 3ου προσώπου ενικού αριθμού και του αορίστου βασίστηκε σε έρευνα της Rice et al (1995).

Τα αποτελέσματα σχετικά με τον ενικό αριθμό 3ου προσώπου ήταν ικανοποιητικά. Η εξασθενημένη ομάδα έδωσε τις λιγότερο σωστές απαντήσεις και παρουσίασε μεγαλύτερο ποσοστό ηχολαλικών απαντήσεων.

Στον επόμενο πειραματικό στόχο που ακολούθησε για την εξέταση του αορίστου, σημειώθηκαν περισσότερες σωστές απαντήσεις από ότι λανθασμένες. Και εδώ η εξασθενημένη ομάδα παρουσίασε τις λιγότερο σωστές απαντήσεις από τις άλλες δύο υποομάδες.

Η σύγκριση που πραγματοποιήθηκε με τα παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή σύμφωνα με τα κριτήρια που είχαν τεθεί από την Rice et all (1995), έδειξαν πως για το 3ο πρόσωπο τα παιδιά με αυτισμό ηλικίας 9-10 ετών είχαν καλύτερη επίδοση από παιδιά ηλικίας 5 ετών με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, αλλά χειρότερη απόδοση από παιδιά 5 χρονών τυπικής ανάπτυξης.

Τέλος, ο πειραματικός στόχος με θέμα τον αόριστο χρόνο, έδειξε παρόμοια αποτελέσματα με την προηγούμενη διαδικασία. Δηλαδή, η απόδοση των παιδιών και συγκεκριμένα της εξασθενημένης ομάδας με αυτισμό, ήταν καλύτερη από εκείνη των παιδιών με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, ηλικίας 5 ετών, αλλά χειρότερη από παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

Πρόκειται για μια ακόμη μελέτη, που μας οδήγησε στο συμπέρασμα, πως η χρήση της μορφολογίας σε παιδιά με αυτισμό χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση. Η αναφορά σε αυτήν τη μελέτη ήταν σημαντική, καθώς η γνώση για την μορφολογία του 3ου προσώπου αφορά άμεσα την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τις προσωπικές αντωνυμίες. Και αυτό γιατί η χρήση και η κατανόηση συγκεκριμένων αντωνυμιών προϋποθέτει και την κατάλληλη παραγωγή και κατανόηση του 3ου προσώπου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί, πως παρόλο που στην Αγγλική γλώσσα το 1^ο και 2^ο πρόσωπο του ρήματος δεν διαφέρουν σε αντίθεση με το 3^ο, είναι εμφανές ότι ο τομέας της μορφοσύνταξης είναι προβληματικός στα παιδιά με αυτισμό.

Παρόμοια έρευνα πραγματοποιήθηκε και από τους Eigsti & Benneto (2009). Οι ίδιοι στην μελέτη τους αναφέρουν πως διάφορες έρευνες έχουν διαπιστώσει ότι η αυθόρμητη ομιλία παιδιών με αυτισμό χαρακτηρίζεται από μία περιορισμένη σειρά των μορφολογικών και συντακτικών μορφών στην αυθόρμητη ομιλία τους (προθέσεις, κλίσεις, άρθρα, χρόνοι ρήματος και βοηθητικά ρήματα).

Στόχος των ερευνητών και σ' αυτή την εργασία, ήταν να εξεταστεί η κρίση γραμματικότητας παιδιών και εφήβων με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας, συγκριτικά με τα παιδιά από την ομάδα ελέγχου ίδιας χρονολογικής ηλικίας και να διερευνηθεί, εάν η χρονολογική τους ηλικία επιδρά στην παρουσίαση γραμματικών ελλειμμάτων (Eigsti & Benneto, 2009).

Στην παρούσα μελέτη τα αποτελέσματα συνδέονται άμεσα με εκείνα της έρευνας των Roberts, Rice & Flusberg (2004), καθώς οδήγησαν στο συμπέρασμα πως η γενική απόδοση της ομάδας με αυτισμό ήταν χαμηλότερη σχετικά με την απόδοση της ομάδας ελέγχου. Τα ευρήματα παρουσίασαν επίσης, σημαντικές επιδράσεις της ομάδας για το τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού.

2.1 Μελέτες στην Ελληνική

Μόνο μία μελέτη έχει διεξαχθεί σε παιδιά που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού που έχουν μητρική γλώσσα την Ελληνική (Βογινδρούκας, 1999). Στη μελέτη αξιολογήθηκαν οι αντωνυμίες στο πρώτο και δεύτερο πρόσωπο ενικού αριθμού και η χρήση πρώτου, δεύτερου και τρίτου προσώπου των ρηματικών καταλήξεων σε παιδιά με αυτισμό, με σύνδρομο Asperger και σε τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά.

Στόχος του πρώτου πειράματος, ήταν η αξιολόγηση της παραγωγής και της κατανόησης των προσωπικών αντωνυμιών 'εγώ' και 'εσύ'. Τα αποτελέσματα παρουσίασαν σωστή παραγωγή και καλή κατανόηση των φυσιολογικά αναπτυσσόμενων παιδιών και των παιδιών με σύνδρομο Asperger.

Εμφανής όμως, ήταν η δυσκολία των υποκειμένων στην χρήση των αντωνυμιών-στόχων. Όπου δεν χρησιμοποιήθηκαν οι αντωνυμίες: «εγώ-εσύ», αλλά τα αντίστοιχα ονόματα του εξεταστή και του ίδιου του υποκειμένου.

Το δεύτερο πείραμα αφορούσε την παραγωγή και κατανόηση των αντωνυμιών: «εμένα» και «εσένα». Εδώ τα αποτελέσματα, έδειξαν πως τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης παρουσίασαν σωστή παραγωγή και κατανόηση. Ικανοποιητική απόδοση όσον αφορά την κατανόηση είχαν και τα παιδιά με σύνδρομο Asperger, αλλά δυσκολία σημειώθηκε από ένα υποκείμενο στην παραγωγή, καθώς εμφάνισε ανακρίβεια στην παραγωγή των αντωνυμιών: (εγώ-εσύ) αντί των (εμένα-εσένα) αντίστοιχα. Τα παιδιά με αυτισμό σημείωσαν δυσκολία στην κατανόηση κυρίως της αντωνυμίας 'εσένα', όταν αυτή αναφερόταν στον εαυτό τους, αλλά δεν παρατηρήθηκε καμία δυσκολία με την κατανόηση της αντωνυμίας 'εμένα'. Σχετικά με την παραγωγή, αντωνυμίες αντικαταστήθηκαν με τα ονόματα του εξεταστή και του αντίστοιχου υποκειμένου που εξεταζόταν κάθε φορά ή χρησιμοποιήθηκαν ανακριβείς αντωνυμίες (/εγώ-εσύ/ αντί του /εμένα-εσένα/).

Το τρίτο πείραμα επικεντρώθηκε στην προσπάθεια του εξεταστή να εντοπίσει κατά πόσο τα παιδιά κατανοούν και μπορούν να χρησιμοποιήσουν το πρώτο, δεύτερο και τρίτο πρόσωπο στις καταλήξεις των ρημάτων. Σε αυτήν τη δοκιμασία, παιδιά φυσιολογικής ανάπτυξης και άτομα με σύνδρομο Asperger δεν εμφάνισαν αποκλίσεις τόσο στην παραγωγή όσο και στην κατανόηση αυτών των μορφών των καταλήξεων. Όσον αφορά όμως, την ομάδα παιδιών με αυτισμό, δυσκολία παρουσιάστηκε στην κατανόηση των καταλήξεων των ρημάτων και στα τρία πρόσωπα.

Το τελευταίο πείραμα πραγματοποιήθηκε για να εντοπιστεί αν τα παιδιά είναι ικανά να τελειώσουν μια έκφραση που είχε ξεκινήσει ο εξεταστής, χρησιμοποιώντας όμως τις κατάλληλες καταλήξεις του προσώπου του ρήματος. Στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης και στα άτομα με αυτισμό δεν παρατηρήθηκαν δυσκολίες.

Αδυναμία όμως παρουσίασαν τα παιδιά με σύνδρομο Asperger, καθώς αντικατέστησαν την αντωνυμία «σε» με την αντωνυμία «με», χρησιμοποιώντας όμως, τις σωστές καταλήξεις του ρήματος.

Κατά τον Βογινδρούκα (1999), οι παραγόμενες αυτές εκφράσεις ήταν γραμματικά σωστές, αλλά ανακριβείς για το επικοινωνιακό περιβάλλον.

Η μόνη μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα έως τώρα, για τον εντοπισμό της συμπεριφοράς των ατόμων με αυτισμό όσον αφορά την χρήση και την παραγωγή των αντωνυμιών, ήταν αυτή που αναλύθηκε παραπάνω. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, η παρούσα έρευνα αποτελεί συνέχεια της παραπάνω εργασίας. Εξετάστηκαν οι προσωπικές αντωνυμίες σε όλα τα πρόσωπα και έγινε προσπάθεια να αξιολογηθεί η ικανότητα των παιδιών στην κατανόηση και την παραγωγή των αντωνυμιών σε όλα τα πρόσωπα.

3. Σκοπός της εργασίας

Σκοπό της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της συμπεριφοράς των ατόμων που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού, όσον αφορά στην κατανόηση και την παραγωγή των προσωπικών αντωνυμιών. Κίνητρο για την διεξαγωγή αυτής της ερευνητικής διαδικασίας, αποτέλεσαν οι ελλειπείς γνώσεις των γραμματικών ικανοτήτων των ατόμων με αυτισμό, τόσο διαγλωσσικά, όσο στην Ελληνική γλώσσα πιο ειδικά.

Ένας επιπρόσθετος παράγοντας ήταν η διαφωνία μεταξύ των ερευνητών, αν οι ικανότητες του πληθυσμού αυτού στο επίπεδο των αντωνυμιών επηρεάζονται από την διαταραχή στο επίπεδο της πραγματολογίας ή εάν πρόκειται για ένα γλωσσικό έλλειμμα που διέπει την διαταραχή του αυτισμού (Roberts, Rice & Flusberg, 2004).

Για τον λόγο αυτό σχεδιάστηκε ένα ανεπίσημο τεστ αξιολόγησης το οποίο ελέγχει την χρήση των προσωπικών αντωνυμιών στον ενικό και πληθυντικό αριθμό (*εγώ-εσύ-αυτός-εμείς-εσείς-αυτοί*), καθώς επίσης και την κατανόηση και χρήση στα 3 γραμματικά γένη του τρίτου προσώπου ενικού και πληθυντικού (*αυτός- ή-ό και αυτοί-ές-ά*).

Για τους παραπάνω λόγους, το τεστ αξιολόγησης χορηγήθηκε σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης και σε άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού, για την συγκριτική εκτίμηση των αποτελεσμάτων.

Παρουσιάστηκε ήδη, εκτενής αναφορά στην βιβλιογραφία και σε πρόσφατες εργασίες που έχουν εκπονηθεί από προηγούμενους ερευνητές. Αμέσως πιο κάτω, θα γίνει ανάλυση και παρουσίαση της μεθοδολογίας, τον τρόπο που χορηγήθηκε το τεστ, τις συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε η αξιολόγηση, καθώς και το δείγμα ατόμων που συμμετείχε. Στο τελευταίο τμήμα της μελέτης θα γίνει ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων, όπως και συζήτηση σχετικά με τα ευρήματα.

4. Μεθοδολογία

4.1 Ερευνητικός σχεδιασμός

Καθώς σκοπό της μελέτης αποτέλεσε η διερεύνηση της συμπεριφοράς των ατόμων με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger ως προς την κατανόηση και παραγωγή των προσωπικών αντωνυμιών και ως προς τα τρία γένη της Ελληνικής, δημιουργήθηκε ένα ανεπίσημο τεστ αξιολόγησης αυτών των χαρακτηριστικών. Επιλέχθηκαν έξι ρήματα (*διαβάζω, πλένω, παίζω, ζωγραφίζω, μαγειρεύω και τρώω*) και κάθε αντωνυμία εξετάστηκε με αυτά τα ρήματα. Σε κάθε ζεύγος αντωνυμίας και ρήματος αντιστοιχούσε μια εικόνα.

Κατ' αρχάς δημιουργήθηκε ένα τεστ που θα αξιολογούσε τις προσωπικές αντωνυμίες στον ενικό και πληθυντικό αριθμό σε όλα τα πρόσωπα. Οι προσωπικές αντωνυμίες ήταν οι εξής: *εγώ, εσύ, αυτή, εμείς, εσείς και αυτές*. Ένα δεύτερο τεστ δημιουργήθηκε για την αξιολόγηση του γένους των αντωνυμιών του τρίτου προσώπου.

Πιο συγκεκριμένα και όσον αφορά το πρώτο τεστ, για την εξέταση του πρώτου ενικού προσώπου (*εγώ*), χρησιμοποιήθηκε μια φωτογραφία του παιδιού. Για το δεύτερο ενικό πρόσωπο (*εσύ*) παρουσιάστηκε μια φωτογραφία του ερευνητή να εκτελεί την αντίστοιχη ενέργεια. Η εικόνα με την αντωνυμία (*αυτός ή αυτή*) απεικόνιζε ένα τρίτο πρόσωπο. Ο πληθυντικός αριθμός και συγκεκριμένα η αντωνυμία (*εμείς*) παρουσιάστηκε με την εικόνα που έδειχνε τον ερευνητή και το παιδί μαζί. Η κάρτα με την αντωνυμία (*εσείς*) έδειχνε τον ερευνητή μ' ένα τρίτο πρόσωπο, όταν στόχος ήταν η παραγωγή της αντωνυμίας και μια φωτογραφία με το παιδί και ένα τρίτο πρόσωπο για την εξέταση της κατανόησης. Τέλος, το 3ο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού εξετάστηκε με την εικόνα που έδειχνε δύο τρίτα πρόσωπα. Η αξιολόγηση των προσωπικών αντωνυμιών, πραγματοποιήθηκε με τυχαία σειρά στην παραγωγή και την κατανόηση.

Για το δεύτερο τεστ δημιουργήθηκε επίσης μια σειρά εικόνων. Τα γραμματικά γένη εξετάστηκαν και στους δύο αριθμούς με τα ακόλουθα ρήματα: *κολυμπάω, πηδάω και τρέχω*. Για την αξιολόγηση κάθε αντωνυμίας στόχου, δίνονταν τρεις επιλογές. Για παράδειγμα, κατά την εξέταση της αντωνυμίας «*αυτός κολυμπάει*», παρουσιάστηκαν εικόνες με έναν άντρα να κολυμπάει, μια γυναίκα να κολυμπάει και ένα ψάρι να κολυμπάει. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε για όλες τις αντωνυμίες.

Ένα από τα πλεονεκτήματα του τεστ, ήταν η χρήση των ίδιων των προσώπων που συμμετείχαν στην έρευνα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, να είναι πιο ξεκάθαρο για τους συμμετέχοντες και να μπορούν πιο εύκολα να ανταποκριθούν στην διαδικασία. Επιπλέον, η επιλογή του υλικού μέσω εικόνων ήταν πιο οικεία και ευχάριστη για τα παιδιά. Τέλος, ένα μειονέκτημα του υλικού που χρησιμοποιήθηκε, ήταν ότι η συλλογή του φωτογραφικού υλικού κυρίως όσον αφορά τα παιδιά δεν ήταν εφικτό να συλλεχθεί σε μια συνάντηση, οπότε χρειάστηκαν δύο με τρεις συναντήσεις με κάθε παιδί, ώστε να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση.

4.2 Πιλοτική Έρευνα

Πριν την έναρξη συλλογής του δείγματος και της χορήγησης του τεστ αξιολόγησης, κρίθηκε απαραίτητη η άτυπη αξιολόγηση σε φυσιολογικό πληθυσμό. Τρία παιδιά σχολικής ηλικίας και δύο ενήλικες συμμετείχαν σε αυτήν τη διαδικασία. Σκοπός της πιλοτικής έρευνας ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο το τεστ που είχε δημιουργηθεί ήταν κατάλληλο και λειτουργικό για την αξιολόγηση των αντωνυμιών. Ακολουθεί συνοπτικός πίνακας των συμμετεχόντων:

Υποκείμενα	Φύλο	Ηλικίες
Λ.Τ.	άντρας	45;00
Κ.Τ.	γυναίκα	35;00
Α.Τ.	κορίτσι	8;00
Α.Ν.	κορίτσι	7;00
Μ.Χ.	αγόρι	6;00

Ένα από τα υποκείμενα (Μ.Χ, 6 ετών) κατά την εξέταση της κατανόησης παρουσίασε δυσκολία στο 'εσύ' όταν αυτό απευθυνόταν στην εξετάστρια με το 'αυτή' που απευθυνόταν σ' ένα άλλο τρίτο πρόσωπο. Για τον λόγο αυτό επαναλήφθηκε η χορήγηση του τεστ με πιο σαφείς οδηγίες από την εξετάστρια. Ως αποτέλεσμα δεν παρατηρήθηκε δυσκολία όπως παραπάνω κατά την αξιολόγηση της κατανόησης των αντωνυμιών. Όλα τα υπόλοιπα υποκείμενα δεν συνάντησαν καμία δυσκολία στην κατανόηση των αντωνυμιών, αφού βέβαια είχαν δοθεί οδηγίες και παραδείγματα πριν τη χορήγηση της αξιολόγησης.

Ακολούθησε η εξέταση της παραγωγής των προσωπικών αντωνυμιών σε όλα τα πρόσωπα με τα ίδια ρήματα. Η διαδικασία συνεχίστηκε και στην αξιολόγηση της κατανόησης και παραγωγής στα 3 γραμματικά γένη: *αυτός-αυτή-αυτό, αυτοί-αυτές- αυτά* και στα τρία ρήματα αντίστοιχα.

Η διαδικασία ολοκληρώθηκε με απόλυτη επιτυχία, καθώς όλα τα υποκείμενα ανταποκρίθηκαν επιτυχώς. Στη συνέχεια ακολούθησε η συλλογή του δείγματος των παιδιών με ήπιο αυτισμό/σύνδρομο Asperger και της ομάδας ελέγχου.

4.3 Δείγμα

Πέντε παιδιά που είχαν διαγνωστεί με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger και πληρούσαν τις ηλικιακές προϋποθέσεις (από 6,6 έως 9 χρονών), αποτέλεσαν το δείγμα πληθυσμού που μελετήθηκε. Τρία αγόρια και δύο κορίτσια που παρακολουθούσαν το τμήμα ένταξης σε κανονικό δημοτικό σχολείο αποτέλεσαν αυτήν την ομάδα. Οι χρονολογικές τους ηλικίες ήταν: (Α.Β) 6,6 ετών, (Ν.Κ) 6,6 ετών, (Α.Θ) 7 ετών, (Μ.Δ) 8 ετών και (Π.Μ) 9 ετών. Το κριτήριο της ηλικίας, τέθηκε με βάση τις γνώσεις που έχουμε σχετικά με τη φυσιολογική κατάκτηση των γραμματικών ικανοτήτων και οι οποίες θεωρείται ότι έχουν κατακτηθεί σε αυτές τις ηλικίες για τις συγκεκριμένες δομές. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι όλα τα παιδιά αυτού του δείγματος, δέχονται λογοθεραπευτική παρέμβαση από μικρή ηλικία (έναρξη από ηλικία 3-4 ετών). Ακολουθεί ο πίνακας που παρουσιάζει συγκεντρωτικά τα στοιχεία της ομάδας με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger:

Υποκείμενα	Φύλο	Ηλικίες
Α.Β.	αγόρι	6;6
Ν.Κ.	αγόρι	6;6
Α.Θ.	αγόρι	7;0
Μ.Δ.	κορίτσι	8;0
Π.Μ.	κορίτσι	9;0

Προκειμένου να συγκριθεί η επίδοση των παιδιών με αυτισμό ως προς την κατανόηση και την χρήση των προσωπικών αντωνυμιών, κρίθηκε απαραίτητη η χορήγηση του σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Πέντε παιδιά αυτής της ομάδας επιλέχθηκαν, (3 αγόρια και 2 κορίτσια) σύμφωνα με τ' ακόλουθα κριτήρια:

α) φυσιολογικός δείκτης νοημοσύνης, δεν είχαν διαγνωστεί με καμία διαταραχή έως τώρα και με

β) εύρος ηλικιών από 5,6 έως 8 ετών.

Παρακάτω δίνεται ο πίνακας των συμμετεχόντων που αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου:

Υποκείμενα	Φύλο	Ηλικίες
P.T.	κορίτσι	5;6
A.M.	αγόρι	6;6
A.Θ.	αγόρι	6;6
Σ.Μ.	κορίτσι	7;00
Χ.Α.	αγόρι	8;00

✓ Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να αναφερθεί, πως το παιδί ηλικίας 5;6 ετών συμπεριλήφθηκε στην ομάδα ελέγχου, παρότι είναι αρκετά μικρό, ώστε να δούμε την επίδοση των παιδιών και στην προσχολική ηλικία, ότι τυπικής γλωσσικής ανάπτυξης μικρότερης ηλικίας κατά ένα έτος από το πιο μικρό παιδί με σύνδρομο Asperger αν οι γλωσσικές ικανότητες είναι ακόμη σε στάδιο ανάπτυξης.

Αρχικά, όλοι οι συμμετέχοντες εκπλήρωσαν την πρώτη δοκιμασία του τέστ, που αφορούσε την χρήση και την κατανόηση των προσωπικών αντωνυμιών σε όλα τα πρόσωπα και στους δύο αριθμούς. Στην συνέχεια, ολοκλήρωσαν και την δεύτερη δοκιμασία που αξιολογούσε την χρήση και κατανόηση των προσωπικών αντωνυμιών στα τρία γραμματικά γένη ενικού και πληθυντικού αριθμού.

4.4 Όργανα Μέτρησης

Όργανο μέτρησης αποτελούν ερωτηματολόγια/πρωτόκολλα/τεστ, πιο συγκεκριμένα η ανεπίσημη αξιολόγηση που αναφέρθηκε παραπάνω, τα οποία δημιουργήθηκαν για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας. Όπως ήδη προαναφέρθηκε, στην παρούσα μελέτη γίνεται μια προσπάθεια διερεύνησης της κατανόησης και της παραγωγής των προσωπικών αντωνυμιών στα άτομα με ήπιο αυτισμό/σύνδρομο Asperger, συγκριτικά με παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

Προκειμένου να εξεταστούν οι προσωπικές αντωνυμίες σε όλα τα πρόσωπα του ενικού και πληθυντικού αριθμού, αλλά και τα τρία γένη του 3^{ου} προσώπου, δημιουργήθηκε από τις ερευνήτριες ένα ανεπίσημο τεστ αξιολόγησης, το οποίο θα εξέταζε τις προσωπικές αντωνυμίες με έξι διαφορετικά ρήματα. Έτσι, κάθε αντωνυμία εξετάστηκε με κάθε ένα ρήμα, αντίστοιχα. Για παράδειγμα, η αντωνυμία εγώ εξετάστηκε 6 φορές, όπως κάθε αντωνυμία.

Κατά τη χορήγηση του τεστ, τηρήθηκε τυχαία σειρά χορήγησης και εξέτασης των αντωνυμιών. Δεν εξετάστηκε η αντωνυμία, για παράδειγμα, *εσύ* σε όλες τις πιθανές περιπτώσεις με τη σειρά, αλλά με διαφορετική ταξινόμηση κάθε φορά. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και στην αξιολόγηση για τα τρία γένη. Το υλικό ήταν εικόνες, οι οποίες ήταν εύχρηστες και οικείες στα παιδιά.

Κατά την αξιολόγηση οι ερευνήτριες συμπλήρωναν έναν πίνακα ο οποίος περιλάμβανε τις επιλογές σωστό ή άλλη απάντηση, σε περίπτωση λάθους. Αυτό βοήθησε στην αποφυγή λανθασμένων μετρήσεων αλλά και στην εύκολη εξαγωγή των αποτελεσμάτων από τις ερευνήτριες.

Όλα τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν, η τυχαία ταξινόμηση των ερωτημάτων καθώς και οι πίνακες καταγραφής αποτελεσμάτων, δίνονται στο παράρτημα.

4.5 Διαδικασία Μέτρησης

4.5.1 Αξιολόγηση του προσώπου των προσωπικών αντωνυμιών

Η χορήγηση του τεστ αξιολόγησης των προσωπικών αντωνυμιών, πραγματοποιήθηκε πρώτα, σε παιδιά με ήπιο αυτισμό/σύνδρομο Asperger. Οι ηλικίες των παιδιών ήταν από 6,6 έως 9 ετών. Ακολούθησε η αξιολόγηση της ομάδας ελέγχου, με παιδιά από 5;6 ετών έως 8 ετών. Το κριτήριο της ηλικίας επιλέχθηκε καθώς, τα παιδιά σε αυτές τις ηλικίες κατακτούν και ολοκληρώνουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Η διάρκειά του ήταν σχεδόν δεκαπέντε λεπτά για το κάθε παιδί.

Πρώτος στόχος αυτού του τεστ ήταν να ελεγχθεί η κατανόηση και η παραγωγή των προσωπικών αντωνυμιών σε όλα τα πρόσωπα και στους δύο αριθμούς. Για την αξιολόγηση της κάθε αντωνυμίας, χρησιμοποιήθηκαν τρεις εικόνες κάθε φορά με τυχαία σειρά. Για την εξέταση της κατανόησης οι συμμετέχοντες καλούνταν να δείξουν αυτό που ζητούσε ο ερευνητής με τη λεκτική εντολή, για παράδειγμα: *«Δείξε μου την εικόνα στην οποία εγώ διαβάζω»*. Η παραγωγή εξετάζονταν με την εντολή: *«Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα;»*.

Κατά την πιλοτική έρευνα προέκυψαν κάποιες τροποποιήσεις με βάση τις οποίες βελτιώθηκε το υλικό αξιολόγησης, παρόλα αυτά τροποποιήσεις κρίθηκαν αναγκαίες και κατά την διάρκεια χορήγησης του τεστ στο δείγμα που χρησιμοποιήθηκε.

Ένας συμμετέχοντας και συγκεκριμένα, ένα αγόρι ηλικίας 6;6 ετών από την ομάδα παιδιών με ήπιο αυτισμό, εμφάνισε δυσκολία στη κατανόηση των αντωνυμιών «εσύ» και «αυτή». Σε αυτήν την περίπτωση κρίθηκε αναγκαία η τροποποίηση της διαδικασίας.

Συγκεκριμένα, θεωρήθηκε πως οι οδηγίες των ερευνητών δεν ήταν σαφείς και πως έπρεπε να επαναληφθεί η διαδικασία, αλλά αυτήν την φορά ξεκινώντας με ένα παράδειγμα. Με την επανάληψη χορήγησης του τεστ, διαπιστώθηκε πως το παιδί ήταν πλέον σε θέση να αντιληφθεί αυτό που του ζητήθηκε.

Μία δεύτερη τροποποίηση της διαδικασίας πραγματοποιήθηκε, όταν ακόμη ένα από τα παιδιά της ίδιας ομάδας εμφάνισε δυσκολία στο να διακρίνει την εικόνα της ερευνήτριας με εκείνη που απεικόνιζε ένα τρίτο πρόσωπο. Στην προκειμένη περίπτωση, ο ερευνητής επανέλαβε την διαδικασία διευκρινίζοντας αυτήν την φορά κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματά του που ήταν εμφανή στις εικόνες που τον απεικόνιζαν. Οι τροποποιήσεις αυτές ακολούθησαν τους ερευνητές και στο υπόλοιπο της αξιολόγησης.

4.5.2 Αξιολόγηση του γένους των προσωπικών αντωνυμιών

Η αξιολόγηση στα τρία γραμματικά γένη, εξέτασε τις αντωνυμίες «*αυτός, αυτή, αυτό και αυτοί, αυτές, αυτά*» ως προς την κατανόηση και την παραγωγή τους. Για τον έλεγχο της κάθε αντωνυμίας στόχου δίνονταν τρεις εικόνες κάθε φορά με τυχαία σειρά. Και εδώ η κατανόηση αξιολογήθηκε με την εντολή του ερευνητή «*δείξε μου...*» και η παραγωγή με την λεκτική εντολή «*Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα*». Καμία δυσκολία από τους συμμετέχοντες δεν σημειώθηκε, καθώς ολοκλήρωσαν την δοκιμασία με επιτυχία. Επομένως, καμία τροποποίηση δεν πραγματοποιήθηκε στην διαδικασία που είχε στόχο να εξετάσει την κατανόηση και την παραγωγή στα τρία γραμματικά γένη.

Με την λήξη της χορήγησης του τεστ στα παιδιά με ήπιο αυτισμό και έχοντας πλέον υπόψη οι ερευνητές τις αλλαγές που κρίθηκαν αναγκαίες για την χορήγηση, η αξιολόγηση προχώρησε και στην ομάδα ελέγχου.

Ο χρόνος που χρειάστηκε για την ολοκλήρωση της χορήγησης του τεστ στην ομάδα παιδιών με ήπιο αυτισμό/σύνδρομο Asperger, ήταν περισσότερος από εκείνον που χρειάστηκε με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Και αυτό γιατί οι ερευνητές έπρεπε να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο γνωριμίας με το παιδί, καθώς οι οδηγίες δόθηκαν με περισσότερη ακρίβεια και τα υποκείμενα ήρθαν σε επαφή με το υλικό λίγα λεπτά πριν την χορήγησή του, ώστε να επεξεργαστούν τις εικόνες και τ' άτομα που απεικονίζονταν.

4.6 Ποσοτική Ανάλυση των Αποτελεσμάτων

Η επίδοσή των παιδιών με ήπιο αυτισμό/σύνδρομο Asperger εκτιμήθηκε συγκριτικά με τα αποτελέσματα των παιδιών με τυπική ανάπτυξη. Για κάθε παιδί συμπληρώθηκαν οι πίνακες τυχαίας ταξινόμησης, όπως χορηγήθηκαν στην αξιολόγηση, οι οποίοι ήταν ίδιοι για όλα τα παιδιά και χωρισμένοι σε πίνακα κατανόησης των προσωπικών αντωνυμιών, πίνακα παραγωγής προσωπικών αντωνυμιών, πίνακα κατανόησης και πίνακα παραγωγής για τα 3 γένη.

5. Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα σε ποσοστά επί τοις εκατό των επιτυχών απαντήσεων είχαν ως εξής:

Άτομα με ήπιο αυτισμό – Asperger

Υποκείμενα	Φύλο	Ηλικίες	Κατανόηση προσώπου	Παραγωγή προσώπου	Κατανόηση γένους	Παραγωγή γένους
A.B.	αγόρι	6,6	66,6% (24/36)	66,6% (24/36)	100% (18/18)	100% (18/18)
N.K.	αγόρι	6,6	100% (36/36)	66,6% (24/36)	93,7% (17/18)	93,7% (17/18)
A.Θ.	αγόρι	7,0	100% (36/36)	83,3% (30/36)	100% (18/18)	93,7% (17/18)
M.Δ.	κορίτσι	8,0	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)
Π.Μ.	κορίτσι	9,0	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)

Ομάδα Ελέγχου

Υποκείμενα	Φύλο	Ηλικίες	Κατανόηση προσώπου	Παραγωγή προσώπου	Κατανόηση γένους	Παραγωγή γένους
P.T.	κορίτσι	5,6	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)
A.M.	αγόρι	6,6	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)
A.Θ.	αγόρι	6,6	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)
Σ.Μ.	κορίτσι	7,0	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)
X.A.	αγόρι	8,0	100% (36/36)	100% (36/36)	100% (18/18)	100% (18/18)

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα λάθη αντικατάστασης των αντωνυμιών στον πληθυσμό ατόμων με ήπιο αυτισμό/σύνδρομο Asperger:

Υποκείμενα	Κατανόηση προσώπου	Παραγωγή προσώπου	Κατανόηση γένους	Παραγωγή γένους
A.B.	αυτή® αυτός (6/6) αυτές® αυτοί (6/6)	αυτή® αυτός (6/6) αυτές® αυτοί (6/6)	καμία αντικατάσταση (0/18)	καμία αντικατάσταση (0/18)
N.K.	καμία αντικατάσταση (0/36)	Αυτή® η άλλη (6/6) αυτές® οι άλλες (6/6)	αυτές® αυτοί (1/3)	αυτό® καμία απάντηση (1/3)
A.Θ.	καμία αντικατάσταση (0/36)	αυτές® οι κοπέλες (6/6)	καμία αντικατάσταση (0/18)	αυτά® Ø (1/3)

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της μελέτης, σκοπός αυτής της έρευνας ήταν να διερευνηθεί η συμπεριφορά των ατόμων με ήπιο αυτισμό και σύνδρομο Asperger, ως προς την κατανόηση και παραγωγή του προσώπου των προσωπικών αντωνυμιών, αλλά και η διάκριση στα τρία γένη.

Από την άλλη πλευρά, κάποια από τα παιδιά με σύνδρομο Asperger παρουσίασαν δυσκολία κυρίως ως προς την παραγωγή και κατανόηση του 3^{ου} προσώπου. Συγκεκριμένα, το υποκείμενο (A.B.) στην κατανόηση και χρήση του 3^{ου} προσώπου ενικού και πληθυντικού αριθμού αντικαθιστούσε το θηλυκό με το αρσενικό γένος (αντί για «αυτή» έλεγε «αυτός»). Το ίδιο λάθος σημειώθηκε και στην κατανόηση και παραγωγή στα τρία γραμματικά γένη.

Το υποκείμενο (A.Θ.) παρουσίασε απόκλιση μόνο στο 3^ο πρόσωπο πληθυντικού αριθμού στο θηλυκό γένος, όσον αφορά την παραγωγή (αντικατάσταση της αντωνυμίας «αυτές» με την ονοματική φράση «οι

κοπέλες»). Επιπλέον, παράλειψη της ανωνυμίας «αυτά» παρατηρήθηκε στην αξιολόγηση της παραγωγής στα τρία γένη.

Τέλος, το υποκείμενο (Μ.Κ.) αντικατέστησε τις αντωνυμίες «αυτή-αυτές» με τις εκφράσεις «η άλλη-οι άλλες» κατά την εξέταση της παραγωγής των αντωνυμιών. Επιπρόσθετα, στα τρία γραμματικά γένη στην κατανόηση, έδειξε αντί για την εικόνα «αυτές» την εικόνα «αυτοί» και στην παραγωγή δεν έδωσε καμία απάντηση κατά την παραγωγή «αυτό κολυμπάει».

Αντίθετα, κανένα από τα παιδιά της ομάδας ελέγχου, δεν έκαναν κανένα λάθος στην κατανόηση ούτε στην παραγωγή. Ήταν ικανά να κατανοήσουν και να δείξουν την σωστή εικόνα και στη δοκιμασία του προσώπου των αντωνυμιών και στα 3 γένη. Λάθη σημειώθηκαν μόνο από τα παιδιά με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger, όπως αυτά περιγράφηκαν παραπάνω.

6. Συζήτηση των αποτελεσμάτων

Μετά το τέλος των διαδικασιών χορήγησης της ανεπίσημης αξιολόγησης, ακολούθησε η εξαγωγή των αποτελεσμάτων και η εκτίμησή τους. Είναι φανερό από όσα ήδη αναφέρθηκαν, ότι τα παιδιά με ήπιο αυτισμό, τα πήγαν καλύτερα από ότι ήταν αναμενόμενο στις δοκιμασίες για τις προσωπικές ανωνυμίες και τα 3 γένη. Τα παιδιά με Asperger δεν εμφάνισαν ιδιαίτερα γραμματικά προβλήματα, όμως έκανα λάθη στο γένος στις μικρότερες ηλικίες.

Αξίζει να αναφερθεί πως από τη διαδικασία της αξιολόγησης των παιδιών και από την επαφή μαζί τους, καθώς προετοιμάζονταν να δώσουν την απάντηση, ότι τα παιδιά με ήπιο αυτισμό, μαθαίνουν τις προσωπικές ανωνυμίες και να διαχωρίζουν τα 3 γένη, αλλά δεν είναι σίγουρο κατά πόσο κατανοούν εις βάθος την χρήση τους. Μοιάζει να έχουν έναν διαφορετικό μηχανισμό διαχείρισης των ανωνυμιών. Τα περισσότερα από τα παιδιά, όταν έδιναν οι ερευνήτριες το παράδειγμα στην αρχή της διαδικασίας, ώστε να γίνει κατανοητό τι ζητούσαν, δεν μπορούσαν να διαχωρίσουν την ανωνυμία από την ονοματική φράση, για παράδειγμα «Εσύ, η Χάιδω, τρως». Έπειτα, αφού εξήγησαν οι ερευνήτριες τι ακριβώς ζητάνε, η διαδικασία κυλούσε σωστά.

Τα συγκεκριμένα, λοιπόν αποτελέσματα, όπως διαμορφώθηκαν στην παρούσα ερευνητική διαδικασία, δείχνουν πως τα παιδιά με ήπιο αυτισμό δεν αντιμετωπίζουν κάποια ιδιαίτερη δυσκολία με τις προσωπικές ανωνυμίες αποκλειστικά σαν γραμματικό φαινόμενο. Αυτό, που ίσως τελικά να δυσκολεύει τα παιδιά, είναι η κατανόηση του ρόλου των προσωπικών ανωνυμιών στο επίπεδο της χρήσης και της επικοινωνίας. Αυτό θεωρήθηκε ότι δεν είναι απόρροια γλωσσικής διαταραχής ή καθυστέρησης, αλλά αποτέλεσμα της φύσης του αυτισμού, που αποτελεί διαταραχή της επικοινωνίας.

Σε αυτό το σημείο, σκόπιμο θεωρήθηκε να πραγματοποιηθεί μια σύγκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας με την μελέτη του Βογινδρούκα (1999).

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας με την μελέτη του Βογινδρούκα (1999), όπως αναφέρθηκε στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας ο Ι.Βογινδρούκας (1999) εξέτασε την κατανόηση και παραγωγή μόνο των δύο πρώτων προσώπων ενικού αριθμού των προσωπικών αντωνυμιών (εγώ-εσύ). Επομένως, θεωρείται σημαντική η σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνών, για το 1^ο και 2^ο πρόσωπο ενικού αριθμού. Ξεκινώντας θα πρέπει να αναφερθεί ότι η έρευνα του Ι.Βογινδρούκα (1999) αποτελούνταν από τρεις ομάδες: την ομάδα ελέγχου, την ομάδα παιδιών με σύνδρομο Asperger και την ομάδα ατόμων με αυτισμό. Η ομάδα ελέγχου και τα παιδιά με σύνδρομο Asperger αποκρίθηκαν επιτυχώς στις δοκιμασίες, ενώ μόνο υποκείμενα με αυτισμό παρουσίασαν αποκλίσεις στην παραγωγή των δύο προσώπων.

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν δύο ομάδες. Η ομάδα ελέγχου με τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά και η ομάδα παιδιών με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διαφοροποιήθηκαν μόνο στο τρίτο πρόσωπο, το οποίο δεν αξιολογήθηκε στην παραπάνω μελέτη.

Παρόλα αυτά στο 1^ο και 2^ο πρόσωπο τα παιδιά με σύνδρομο Asperger είχαν την ίδια απόκριση, όπως και στην μελέτη του Βογινδρούκα (1999). Τα επιπλέον αποτελέσματα που προέκυψαν από την παρούσα μελέτη, δόθηκαν αναλυτικά παραπάνω στην συζήτηση των αποτελεσμάτων.

7. Περιορισμοί/Συστάσεις

Έπειτα από τη διεξαγωγή της έρευνας και την ανάλυση των αποτελεσμάτων, είναι εμφανές πως τα παιδιά με ήπιο αυτισμό ή σύνδρομο Asperger, δεν υπολείπονται σημαντικά, σχετικά με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης ως προς την κατανόηση και χρήση των προσωπικών αντωνυμιών. Βέβαια, παρατηρείται μια διαφορά σε σχέση με την χρονολογική ηλικία των παιδιών. Παιδιά της ίδιας ηλικίας χωρίς κάποια διαταραχή, δεν είχαν καμία δυσκολία στην κατανόηση και παραγωγή αντωνυμιών, ενώ παιδιά με ήπιο αυτισμό είχαν προβλήματα κυρίως ως προς την παραγωγή των προσωπικών αντωνυμιών και όσον αφορά το γένος.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι τα παιδιά με αυτισμό, ακόμη και αν είχαν επιτυχή ανταπόκριση και στα τρία σκέλη της διαδικασίας, έδειχναν να μην μπορούν να κατανοήσουν την ακριβή χρήση των αντωνυμιών, καθώς επίσης δεν ήταν σε θέση να απομονώσουν την αντωνυμία από την ονοματική φράση. Για παράδειγμα, έλεγαν «Αυτή τρώει. Η Αλίκη τρώει». Ήταν δύσκολο να διαχωρίσουν τις δύο φράσεις. Και αυτό βέβαια συνέβαινε σε όλα τα πρόσωπα, ακόμη και στα 3 γένη όπου τα ονόματα δεν ήταν γνωστά. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιούσαν την ιδιότητα του προσώπου που έβλεπαν. Για παράδειγμα, «αυτός τρέχει – Ο αθλητής τρέχει». Συνεπώς, είναι αναγκαία η περαιτέρω έρευνα όσον αφορά στη βαθύτερη κατανόηση των προσωπικών αντωνυμιών, γιατί όπως φαίνεται, τα παιδιά με ήπιο αυτισμό κατακτούν τις προσωπικές αντωνυμίες και είναι σε θέση να τις χρησιμοποιήσουν αν αυτό ζητηθεί. Αλλά εδώ προκύπτει το σημαντικό ερώτημα κατά πόσο, αυτά τα παιδιά κάνουν χρήση των προσωπικών αντωνυμιών στην αυθόρμητη ομιλία τους και εάν είναι ικανά να αποδώσουν έναν ρόλο στα πρόσωπα μέσω των προσωπικών αντωνυμιών.

Να κατανοούν, δηλαδή τη σχέση που έχουν με τα άλλα πρόσωπα και να αναφέρονται σε αυτά χρησιμοποιώντας τις προσωπικές αντωνυμίες, όπως υποστηρίζουν η θεωρία του νου και η θεωρία των συναφών σχέσεων.

Όσον αφορά τα λάθη στο γένος και το γεγονός ότι μόνο τα παιδιά με Asperger εμφάνισαν δείχνει ότι πιθανώς να πρόκειται για γραμματικό έλλειμμα ως προς αυτό το χαρακτηριστικό. Υπάρχει όμως ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση, επειδή και το δείγμα ήταν μικρό αλλά και στα παραδείγματα που εξετάστηκαν το γραμματικό γένος συνέπεσε με το φυσικό γένος (δηλαδή, το αρσενικό ήταν άντρας και το θηλυκό γυναίκα και το ουδέτερο έμψυχο σε όλες τις περιπτώσεις).

Είναι σημαντικό να διερευνηθεί το κομμάτι των προσωπικών αντωνυμιών στο επίπεδο της χρήσης του λόγου και της πραγματολογίας παράλληλα με τη μελέτη της ως γραμματικό φαινόμενο.

Τα αποτελέσματα της παρούσας ερευνητικής διαδικασίας, είναι σημαντικά, καθώς χρειάζεται ένας λογοθεραπευτής να είναι ενήμερος σχετικά με τις δυνατότητες των παιδιών με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή όσον αφορά τις προσωπικές αντωνυμίες, ώστε να μπορεί να συγκρίνει την επίδοση ενός παιδιού με αυτισμό με ένα παιδί τυπικής ανάπτυξης και να μπορεί να σχεδιάσει καλύτερα ένα θεραπευτικό πρόγραμμα για τη βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων του παιδιού. Επιπρόσθετα, αποτελεί βασικό ερώτημα για τους ερευνητές εάν τα γλωσσικά ελλείμματα στον αυτισμό οφείλονται στη διαταραχή της επικοινωνίας, των ατόμων με αυτισμό, ή εάν πρόκειται για γλωσσική διαταραχή. Οπότε, είναι καθοριστικής σημασίας να διερευνηθεί η κατανόηση και χρήση των προσωπικών αντωνυμιών σύμφωνα και με τις δύο παραμέτρους.

Η συγκεκριμένη έρευνα, παρουσίασε κάποια πρώτα αποτελέσματα, από τη γραμματική πλευρά, η οποία απομένει να συμπληρωθεί και με μια μελέτη από την πλευρά της χρήσης του λόγου, ώστε να συγκριθούν τα αποτελέσματα και να προκύψει μια ολοκληρωμένη εικόνα για τη συμπεριφορά των ατόμων με ήπιο αυτισμό ως προς τις προσωπικές αντωνυμίες.

Βιβλιογραφία

- Βογινδρούκας, Ι. (1999). Η χρήση των προσωπικών αντωνυμιών στην Ελληνική γλώσσα σε παιδιά με αυτισμό και σε παιδιά με σύνδρομο Asperger.
- Bartak, L., Rutter, M., & Cox, A. (1997). A comparative study of infantile autism and specific developmental receptive language disorders.III. Discriminant function analysis. *Journal of Autism and Childhood Schizophrenia*, 7, (4).
- Charney, R. (1980). Speech roles and the development of personal pronouns. *Journal of Child Language* 7, 509±28.
- Churchill, D. W. 1972. 'The relationship of early infantile autism Developmental language disorders of childhood.' *Journal of Autism and Child Schizophrenia* 2: 182-197.
- Dale, P. S. & Crain-Thoreson, C. (1993). Pronoun reversals : who, when, and why? *Journal of Child Language* 20, 573±89.
- De Villers, J., & Roeper, T. (2004). Point of view and theory of mind. Point of view: ASHA.
- Eigsti, I.M., & Shaphire,Th., (2003). A systems neuroscience approach to autism: biological, cognitive and clinical perspectives.*Research*, 9,i:3, 206 - 216
- Eigsti, I.M., & Benneto, L. (2009). Grammaticality judgments in autism: Deviance or delay* (pp. 1-23). *J. Child Lang.*, Cambridge University Press.
- Frith, U.,& Happe, F. (1999). Theory of mind and self- consciousness: What is it like to be autistic. Blackwell Publishers Ltd, 14, 1-22.
- Frith, U., (1991), Asperger and his syndrome. In : U. Frith (ed), *Autism and Asperger syndrome*,1-36. Cambridge: University Cambridge Press.
- Girouard, P. C., Ricard, M., & Decarie, T.G.(1997). The acquisition of personal pronouns in French-speaking and English-speaking children. *J. Child Lang.*, 24, 311-326

- Happe, F., (1994). *Autism: An introduction to psychological theory*. London: UCL Press.
- Kjelgaard, M. & H. Tager-Flusberg. 2001. An investigation of Language *Cognitive Processes* 16: 287-308.
- Legerstee, M. & Feider, H. (1986). The acquisition of person pronouns in French-speaking children. *International Journal of Psychology* 21, 629±39.
- Loeb, D., & Leonard, (1991). Subject case marking and verb morphology in normally developing and specifically language impaired child. *Journal of speech and hearing. Research*,34,340-346.
- Leonard, L. (1989). Language learnability and specific language impairment in children. *Applied Psycholinguistics*, 10, 179-202.
- Loveland, K. A. (1984). Learning about points of view: spatial perspective and the acquisition of 'I}you'. *Journal of Child Language* **11**, 535±56.
- McNamara, J. (1982). *Names for things*. Cambridge, MA: Bradford Books}MIT Press.
- Mc Tear & Ramsden, (1992) *Pragmatic disability in children*. London, whurr publishers.
- Moore, M.E. (1995) Error analysis of pronouns by normal and language – impaired children. *Journal of communication Disorders*,28, 57-72.
- Moore, M. E. (2001). Third person pronoun errors by children with and without language impairment. *Journal of Communication Disorders*, 34, 207-228
- O'Connor,N.,& Hermelin,B. (1967) *Journal of child psychology*,8, 167 - 179
- Perovic, A., N. Modyanova & K. Wexler. 2007. 'Knowledge of c-command and A-movement in children and adolescents with autism and with Asperger syndrome.' Paper presented at the 2007 Generative Approaches to Language Acquisition Conference. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Rice, M. L.,Wexler, K., & Cleave, P. L. (1995). Specific language impairment as a period of extended optional infinitive. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38, 850–863.

- Roberts, J. A., Rice, M. L., & Tager-Flusberg, H. (2004). Tense marking in children with autism. *Applied Psycholinguistics*, 25, 429-448.
- Rutter, M., & Barlak, L. (1971). Causes of infantile autism: Some considerations from recent research. *Journal of Autism and Childhood Schizophrenia*, 1, 20-32.
- Strayer, J. (1977). The development of personal reference in the language of two-year olds.
- Sigman, M., & Capps, L., (1997). *Children with autism: A developmental perspective*. Harvard University Press.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. (1992). Νεοελληνική γραμματική. Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, 192,130.
- Oshima-Takane, Y. & Oram, J. (1991). Acquisition of personal pronouns: what do comprehension data tell us? Paper presented at the International Society for the Study of Behavioral Development, Minneapolis, MN.
- Varlokosta, S. (2006). Lack of clitic-pronoun distinctions in the acquisition of principle B in child Greek. Greece: COST A33- Lisbon.
- Volkmar, F.R., *Handbook of autism and developmental disorders*. N. Jersey, J. Wiley & sons, 772 – 798.
- Wexler, K., Schutze, C., & Rice, M., (1998) Subject case in children with sli and unaffected controls: evidence for the Agr / Tns model. *Language acquisition*, 7(2-4),317-344.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Έντυπο χορήγησης προσωπικών αντωνυμιών

α. Αξιολόγηση της Κατανόησης και Παραγωγής του προσώπου

Σε κάθε δοκιμασία με το ερώτημα 1 εξετάζεται η κατανόηση και με το ερώτημα 2 η παραγωγή.

1.Εγώ

1. Δείξε μου την εικόνα στην οποία 'εγώ'.

2. Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα.

Ø διαβάζω

α) εγώ (ο εξεταστής) διαβάζω, β) εσύ (το παιδί) διαβάζεις, γ) αυτή διαβάζει.

Ø Πλένω

α) εγώ (ο εξεταστής) πλένω, β) εσύ (το παιδί) πλένεις, γ) αυτή πλένει.

Ø Παίζω

α) εγώ (ο εξεταστής) παίζω, β) εσύ (το παιδί) παίζεις, γ) αυτός παίζει.

Ø Ζωγραφίζω

α) εγώ (ο εξεταστής) ζωγραφίζω, β) εσύ (το παιδί) ζωγραφίζεις, γ) αυτός ζωγραφίζει.

Ø Μαγειρεύω

α) εγώ (ο εξεταστής) μαγειρεύω, β) εσύ (το παιδί) μαγειρεύεις, γ) αυτός μαγειρεύει.

Ø Τρώω

α) εγώ (ο εξεταστής) τρώω, β) εσύ (το παιδί) τρως, γ) αυτός τρώει.

2.Εσύ :

1. Δείξε μου την εικόνα στην οποία 'εσύ'.

2. Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα.

Ø διαβάζεις

α) εγώ (ο εξεταστής) διαβάζω, β) εσύ (το παιδί) διαβάζεις, γ) αυτός διαβάζει.

Ø Πλένεις

α) εγώ (ο εξεταστής) πλένω, β) εσύ (το παιδί) πλένεις, γ) αυτός πλένει.

Ø Παίζεις

α) εγώ (ο εξεταστής) παίζω, β) εσύ (το παιδί) παίζεις, γ) αυτός παίζει.

Ø Ζωγραφίζεις

α) εγώ (ο εξεταστής) ζωγραφίζω, β) εσύ (το παιδί) ζωγραφίζεις, γ) αυτός ζωγραφίζει.

Ø Μαγειρεύεις

α) εγώ (ο εξεταστής) μαγειρεύω, β) εσύ (το παιδί) μαγειρεύεις, γ) αυτός μαγειρεύει.

Ø Τρώω

α) εγώ (ο εξεταστής) τρώω, β) εσύ (το παιδί) τρώω, γ) αυτός τρώει.

3.Αυτός

1. Δείξε μου την εικόνα στην οποία ‘αυτός’.

2. Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα.

Ø διαβάζει

α) εγώ (ο εξεταστής) διαβάζω, β) εσύ (το παιδί) διαβάζεις, γ) αυτός διαβάζει.

Ø Πλένει

α) εγώ (ο εξεταστής) πλένω, β) εσύ (το παιδί) πλένεις, γ) αυτός πλένει.

Ø Παίζει

α) εγώ (ο εξεταστής) παίζω, β) εσύ (το παιδί) παίζεις, γ) αυτός παίζει.

Ø Ζωγραφίζει

α) εγώ (ο εξεταστής) ζωγραφίζω, β) εσύ (το παιδί) ζωγραφίζεις, γ) αυτός ζωγραφίζει.

Ø Μαγειρεύει

α) εγώ (ο εξεταστής) μαγειρεύω, β) εσύ (το παιδί) μαγειρεύεις, γ) αυτός μαγειρεύει.

Ø Τρώει

α) εγώ (ο εξεταστής) τρώω, β) εσύ (το παιδί) τρώω, γ) αυτός τρώει.

4.Εμείς

1. Δείξε μου την εικόνα στην οποία ‘εμείς’.

2. Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα.

Ø διαβάζουμε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) διαβάζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) διαβάζετε, γ) τρίτα πρόσωπα διαβάζουν.

Ø Πλένουμε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) πλένουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) πλένετε, γ) τρίτα πρόσωπα πλένουν.

Ø Παίζουμε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) παίζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) παίζετε, γ) τρίτα πρόσωπα παίζουν.

Ø ζωγραφίζουμε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) ζωγραφίζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) ζωγραφίζετε, γ) τρίτα πρόσωπα ζωγραφίζουν.

Ø μαγειρεύουμε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) μαγειρεύουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) μαγειρεύετε, γ) τρίτα πρόσωπα μαγειρεύουν.

Ø τρώμε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) τρώμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) τρώτε, γ) τρίτα πρόσωπα τρώνε.

5.Εσείς

1. Δείξε μου την εικόνα στην οποία ‘εσείς’.

2. Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα.

Ø διαβάζετε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) διαβάζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) διαβάζετε, γ) τρίτα πρόσωπα διαβάζουν.

Ø Πλένετε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) πλένουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) πλένετε, γ) τρίτα πρόσωπα πλένουν.

Ø Παίζετε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) παίζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) παίζετε, γ) τρίτα πρόσωπα παίζουν.

Ø ζωγραφίζετε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) ζωγραφίζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) ζωγραφίζετε, γ) τρίτα πρόσωπα ζωγραφίζουν.

Ø μαγειρεύετε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) μαγειρεύουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) μαγειρεύετε, γ) τρίτα πρόσωπα μαγειρεύουν.

Ø τρώτε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) τρώμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) τρώτε, γ) τρίτα πρόσωπα τρώνε.

6. Αυτές

1. Δείξε μου την εικόνα στην οποία ‘αυτοί’.
2. Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα.

Ø διαβάζουν

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) διαβάζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) διαβάζετε, γ) τρίτα πρόσωπα διαβάζουν.

Ø Πλένουν

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) πλένουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) πλένετε, γ) τρίτα πρόσωπα πλένουν.

Ø Παίζουν

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) παίζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) παίζετε, γ) τρίτα πρόσωπα παίζουν.

Ø ζωγραφίζουν

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) ζωγραφίζουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) ζωγραφίζετε, γ) τρίτα πρόσωπα ζωγραφίζουν.

Ø μαγειρεύουν

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) μαγειρεύουμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) μαγειρεύετε, γ) τρίτα πρόσωπα μαγειρεύουν.

Ø τρώνε

α) εμείς (ο εξεταστής και το παιδί) τρώμε, β) εσείς (το παιδί με κάποιο τρίτο άτομο) τρώτε, γ) τρίτα πρόσωπα τρώνε.

- ✓ Ενδεικτικά δίνονται κάποιες από τις εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στην εξέταση. Επιπλέον, οι κενές φωτογραφίες αντιπροσωπεύουν είτε την εικόνα του παιδιού (αντωνυμία ‘εγώ’) για τον ενικό αριθμό, είτε την εικόνα του παιδιού με τον εξεταστή (αντωνυμία ‘εμείς’) για τον πληθυντικό αριθμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Οι προσωπικές αντωνυμίες σε όλα τα πρόσωπα (τυχαία ταξινόμηση):

F1	F2	F3	F4	F5	F6
1	Διαβάζω	2	Πλένω	3	Παίζω
1.1	Εσύ διαβάζεις	2.1	Εσύ πλένεις	3.1	Εσύ παίζεις
1.2	Εσείς διαβάζετε	2.2	Εσείς πλένετε	3.2	Εσείς παίζετε
1.3	Εμείς διαβάζουμε	2.3	Εμείς πλένουμε	3.3	Εμείς παίζουμε
1.4	Εγώ διαβάζω	2.4	Εγώ πλένω	3.4	Εγώ παίζω
1.5	Αυτή διαβάζει	2.5	Αυτή πλένει	3.5	Αυτή παίζει
1.6	Αυτές διαβάζουν	2.6	Αυτές πλένουν	3.6	Αυτές παίζουν

F7	F8	F9	F10	F11	F12
4	Ζωγραφίζω	5	Μαγειρεύω	6	Τρώω
4.1	Εσύ ζωγραφίζεις	5.1	Εσύ μαγειρεύεις	6.1	Εσύ τρως
4.2	Εσείς ζωγραφίζετε	5.2	Εσείς μαγειρεύετε	6.2	Εσείς τρώτε
4.3	Εμείς ζωγραφίζουμε	5.3	Εμείς μαγειρεύουμε	6.3	Εμείς τρώμε
4.4	Εγώ ζωγραφίζω	5.4	Εγώ μαγειρεύω	6.4	Εγώ τρώω
4.5	Αυτή ζωγραφίζει	5.5	Αυτή μαγειρεύει	6.5	Αυτή τρώει
4.6	Αυτές ζωγραφίζουν	5.6	Αυτές μαγειρεύουν	6.6	Αυτές τρώνε

2. Αξιολόγηση της Κατανόησης και Παραγωγής του γένους

α) Κατανόηση στα τρία γραμματικά γένη

- Δείξε μου την εικόνα που αυτός κολυμπάει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτή κολυμπάει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτό κολυμπάει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα

α) αυτός κολυμπάει.

β) αυτή κολυμπάει.

γ) αυτό κολυμπάει.

- Δείξε μου την εικόνα που αυτός πηδάει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτή πηδάει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτό πηδάει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα

α)αυτός πηδάει.

β)αυτή πηδάει

γ)αυτό

- Δείξε μου την εικόνα που αυτός τρέχει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτή τρέχει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτό τρέχει/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα

α)αυτός τρέχει.

β)αυτή τρέχει.

γ) αυτό τρέχει.

- Δείξε μου την εικόνα που αυτοί κολυμπούν/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτές κολυμπούν/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτά κολυμπούν/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα

α) αυτοί κολυμπάνε.

β) αυτές κολυμπάνε.

γ) αυτά κολυμπάνε

- Δείξε μου την εικόνα που αυτοί πηδάνε/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτές πηδάνε/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτά πηδάνε/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα

α) αυτοί πηδάνε.

β) αυτές πηδάνε.

γ) αυτά πηδάνε.

- Δείξε μου την εικόνα που αυτοί τρέχουν/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτές τρέχουν/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα
- Δείξε μου την εικόνα που αυτά τρέχουν/ Πες μου τι βλέπεις στην εικόνα

α) αυτοί τρέχουν

β) αυτές τρέχουν.

γ) αυτά τρέχουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Οι προσωπικές αντωνυμίες στα τρία γραμματικά γένη (τυχαία ταξινόμηση):

F1	F2	F3	F4	F5	F6
1	Κολυμπάω	2	Πηδάω	3	Τρέχω
1.1	Αυτή κολυμπάει	2.1	Αυτή πηδάει	3.1	Αυτή τρέχει
1.2	Αυτές κολυμπάνε	2.2	Αυτές πηδάνε	3.2	Αυτές τρέχουν
1.3	Αυτοί κολυμπάνε	2.3	Αυτοί πηδάνε	3.3	Αυτοί τρέχουν
1.4	Αυτός κολυμπάει	2.4	Αυτός πηδάει	3.4	Αυτός τρέχει
1.5	Αυτό κολυμπάει	2.5	Αυτό πηδάει	3.5	Αυτό τρέχει
1.6	Αυτά κολυμπάνε	2.6	Αυτά πηδάνε	3.6	Αυτά τρέχουν

- Παρακάτω παρουσιάζονται τα έντυπα που συμπληρώθηκαν για κάθε παιδί κατά τη διάρκεια χορήγησης του τεστ αξιολόγησης.
- Τα έντυπα που συμπληρώθηκαν για τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης δε δίνονται γιατί ήταν επιτυχή σε όλες τις δοκιμασίες.

1) Πρωτόκολλα αποτελεσμάτων των παιδιών με ήπιο αυτισμό (σύνδρομο Asperger).

Αρχικά παιδιού: Α.Β

Ηλικία: 6;6

Ημ. χορήγησης: 10/09/2010

Α) Κατανόηση και παραγωγή στις προσωπικές αντωνυμίες:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
ζωγρα-φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει-ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
ζωγρα- φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει- ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός	Αυτή		Αυτός
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί	Αυτές		Αυτοί

Β) Κατανόηση και παραγωγή στα 3 γραμματικά γένη:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

Αρχικά παιδιού: Ν.Κ

Ηλικία: 6;6

Ημ. χορήγησης: 13/09/2010

Α) Κατανόηση και παραγωγή στις προσωπικές αντωνυμίες:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
ζωγραφίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγειρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή		Η άλλη	Αυτή		Η άλλη	Αυτή		Η άλλη
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Οι άλλες	Αυτές		Οι άλλες	Αυτές		Οι άλλες

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
ζωγρα- φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει- ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή		Η άλλη	Αυτή		Η άλλη	Αυτή		Η άλλη
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Οι άλλες	Αυτές		Οι άλλες	Αυτές		Οι άλλες

Β) Κατανόηση και παραγωγή στα 3 γραμματικά γένη:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές		αυτοί	Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό		Καμία απάντηση	Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

Αρχικά παιδιού: Α.Θ

Ηλικία: 7;00

Ημ. χορήγησης: 09/09/2010

Α) Κατανόηση και παραγωγή στις προσωπικές αντωνυμίες:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
ζωγραφίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγειρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Οι κοπέλες	Αυτές		Οι κοπέλες	Αυτές		Οι κοπέλες

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
ζωγρα- φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει- ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές		Οι κοπέλες	Αυτές		Οι κοπέλες	Αυτές		Οι κοπέλες

Β) Κατανόηση και παραγωγή στα 3 γραμματικά γένη:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά		κολυμπάνε	Αυτά	ü		Αυτά	ü	

Αρχικά παιδιού: Μ.Δ.
 Ηλικία: 8;00
 Ημ. χορήγησης: 05/09/2010

Α) Κατανόηση και παραγωγή στις προσωπικές αντωνυμίες:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
ζωγρα-φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει-ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώνω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
ζωγρα-φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει-ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

B) Κατανόηση και παραγωγή στα 3 γραμματικά γένη:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

Αρχικά παιδιού: Π.Μ
 Ηλικία: 9;00
 Ημ. χορήγησης: 05/09/2010

Α) Κατανόηση και παραγωγή στις προσωπικές αντωνυμίες:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
ζωγραφίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγειρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Διαβάζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πλένω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	παίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
ζωγρα- φίζω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	μαγει- ρεύω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρώω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Εγώ	ü		Εγώ	ü		Εγώ	ü	
Εσύ	ü		Εσύ	ü		Εσύ	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Εμείς	ü		Εμείς	ü		Εμείς	ü	
Εσείς	ü		Εσείς	ü		Εσείς	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	

Β) Κατανόηση και παραγωγή στα 3 γραμματικά γένη:

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ								
κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

ΠΑΡΑΓΩΓΗ								
Κολυμπάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	πηδάω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση	τρέχω	Σωστή απάντηση	Άλλη απάντηση
Αυτός	ü		Αυτός	ü		Αυτός	ü	
Αυτή	ü		Αυτή	ü		Αυτή	ü	
Αυτό	ü		Αυτό	ü		Αυτό	ü	
Αυτοί	ü		Αυτοί	ü		Αυτοί	ü	
Αυτές	ü		Αυτές	ü		Αυτές	ü	
Αυτά	ü		Αυτά	ü		Αυτά	ü	

Ο/ηΜ.Σ.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....Α.Σ..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

.....Μαγλιανού Διδίως και Ραϊκούλη Αλίκης..... του

Τμήματος Νογοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

"Η επίδραση των σφύρων με ΔΑΔ. ως προς την κατάσταση και παραγωγή των προσιγκών αυτιστικών".

ΓΟΝΕΑΣ.

29108110

(ΣΤΟΤΡΑΦΗ)

Ο/ηΑ.Ν.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....Ζ.Ν..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

Μαρκάρα... Δίμης... Κολ... Γεωργιάδα... Αββέας..... ΤΟΥ

Τμήματος Νοσηλευτικής του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

"Η εφαρμογή των αρχών με Δ.Α.Δ. ως προς την κατάσταση και την παραγωγή των προσηκόντων ασθενειών"

48108110

ΤΟΝΕΑΣ

(ΥΠΟΓΡΑΦΗ)

Ο/ηΣ.Κ.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....Ν.Κ..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

Μαρκουλάκη Χρύση και Τσαλαράκη Αίθρα..... του

Τμήματος Νοσηλευτικής του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

"Η επίδραση των αντιβιοτικών στην ανάπτυξη των βακτηρίων και αντιστάσεις τους"

και αν παραγωγή των πρωτεϊνών αυτών.

13/09/10

ΓΟΝΕΑΣ

ΣΥΝΤΟΡΑΦΗΣ

Ο/ηΑ...Θ.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....Α...Μ..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

...Μαρκάρα...Χαϊνός...Μα...Τσιραγιά...Α.Μ... του

τμήματος Νοσοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

«Η εθελοντική εργασία των ασθενών με Α.Α.Δ...ως... προς την Κοινωνία και την Προσαρμογή των ασθενών στην πορεία των ασθενών»

ΓΟΝΕΑΣ.

15108110

CΥΠΟΤΡΑΦΗ)

Ο/ηΙ.Θ.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....Α.Θ..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

..Μαρκάριη... Αίσις... και... Παυλίνα... Αίλις..... του
τημήματος Νοσοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

..Η εφελκυστική... και... ατάξιν... με... Αιρίδα... Ανομήλικη... Διαφοράκη... ως προς
αν κατανοούν και αν παραγωγί-ων
προσωπικών αυτιστικών.

09/09/10

ΤΟΜΕΑΣ

Σ. Αρσίνος

(ΥΠΟΤΡΑΦΗ)

Ο/ηΑ...Μ.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....Π...Μ..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

.....Μαρκάκη...Ναΐδης...και...Τσιφλίκη...Αλέκας..... του

τημήματος Λογοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

....."Η αλληλεπίδραση σπλήνα...βλε...Ανοσία...Ανοσιαπόκριση...με...τη...των

κατανομή και αν παραγεί των
πρωτεϊνικών αυτανφινών.

05109110

ΤΟΜΕΑΣ

G.D.K.

(ΥΠΟΓΡΑΦΗ)

.....

Ο/η^{Ε.Α.}.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....^{Μ.Α.}..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

...*Μαρίλينا... Χάιδας... Καλ... Τσιριμπίλη... Α.Πέτρος*..... του
τημήματος Νοσοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

*"Η εφαρμογή οπθων... με... Διερεύνηση... Αναγγελιάδης... Βασιλαράκη... Μ.Σ. Τ.Ρ.Α.Σ
ως κανόνες και ως παραγωγή των προσωπικών
αυτονοημάτων"*

05109110

ΓΟΝΕΑΣ

(ΥΠΟΓΡΑΦΗ)

Ο/η^A...^B.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....^A...^B..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

..*Μαγκάλω... Ντίνας... και... Τεργουίλα... Α.Μ.Κ.α...*..... του
τηήματος Νογοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

"*Η εμβρυοφόρα σπύρια... κ.ε... Δ.Α.Α... ως... προς... αν... Καταστάση... και... αν*"

10109110
τοπογραφία των
προσώπων

Γ.ΟΝΣΕΑΣ
CA
ΣΥΝΟΡΤΑΦΗ

Ο/ηΑ.Τ.....γονέας του/της μαθητή/τριας
.....^{Ρ.Τ}..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

.....*Μαγκάλια Νόϊνις και Τερεζίτσα Α.Ν.Ν.*..... του

τημήματος Νογοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

.....*"Η εφημερίδα του σπλήν" Dr. A.A.A. ως προς την λειτουργία και την
παραγωγή των προσωπικών αεροσφαιρίων.*

02109110

ΤΟΝΕΑΣ

(ΥΠΟΓΡΑΦΗ)

Ο/ηγονέας του/της μαθητή/τριας
..... εγκρίνω τη συμμετοχή του παιδιού
μου στην διεξαγωγή έρευνας πτυχιακής εργασίας των
σπουδαστών/τριών

Μαρκάρινα... Ζαϊδούς... και... Πατριμικά... Αλλάς... του

τηήματος Νοσοθεραπείας του ΤΕΙ Πάτρας με θέμα

Η... επιβίβαση... των... ανθρώπων... σε... ΑΑΔ... ως... προς... των... κατανοήσεων... και των... παραγωγών των προσωπικών... αυτιστικών...

01101110

ΓΟΝΕΑΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ)